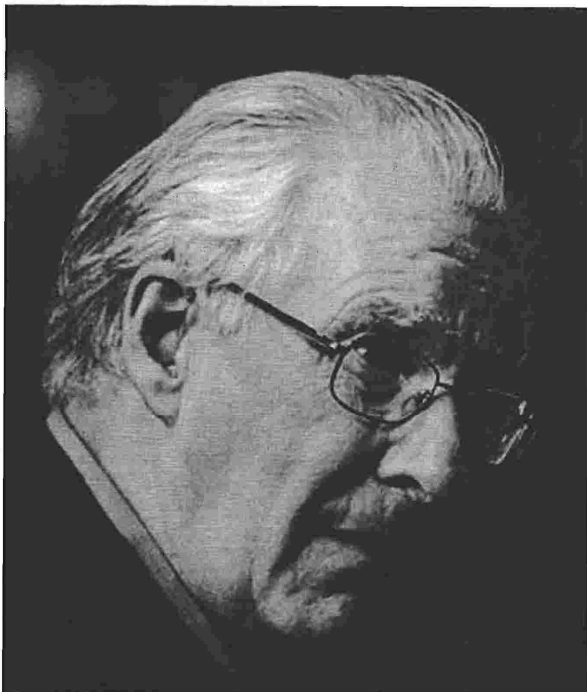

ΑΛΛΑΙΝ ΜΠΙΑΝΤΙΟΥ

Η υφαιρετικότητα της αλήθειας στον Α. Μπαντιού

Ο Α. Μπαντιού αναγορεύει την Αλήθεια σε κεντρική κατηγορία της φιλοσοφίας, κεντροθετεί τη φιλοσοφική πράξη στην εγχειρηματικότητα της και διακηρύσσει ότι υπάρχουν αλήθειες. Ο απόηχος κλασικών λακανικών θέσεων είναι αισθητός, δεδηλωμένα ενσωματωμένος σ' αυτή τη διακήρυξη. Σε αντίθεση με τον Ντεριντά, ο Μπαντιού δεν αφυγκράζεται στη λακανική εκφορά της Αλήθειας τη φωνή της μεταφυσικής ως υποβολέα της, ούτε τον κατακλυσμιαίο απόηχο της χαιντεγκεριανής διατύπωσης της - προφανώς γιατί δεν περιορίζεται στο corpus κειμένων όπου περιχαράκωνται η αναλυτική του Ντεριντά. Ως μαχητικός θεματοφύλακας του υπάρχον των αληθειών, η φιλοσοφία του Μπαντιού βρίσκεται σε πόλεμο με τη σοφιστική συρρίκνωση της αλήθειας σε «συνθήκες, κανόνες, είδη του λόγου, γλωσσικά παίγνια». Αρνείται την αναγωγή της σε κρίση, σημαντικό ως αληθής ή ψευδής, καθυποταγμένη σε πρωτόκολλα επαληθευοκρατίας. Η Αλήθεια δεν είναι επίσης ο δικαιοπάροχος της ερμηνείας της εμπειρίας. Η Αλήθεια είναι αλλεργική στην ερμηνευτική του νοήματος και στην υπερβατική οντο-θεολογική εγγυοδοσία του. Αυτονόητα, ο Μπαντιού αντιτίθεται στον μυστικισμό της μητηκής πρόσβασης στην Αλήθεια και στην εν εκστάσει μέθεξη με τη μυσταγωγική έγκλησή της. Προτείνει την πλήρη εκκοσμίκευσή της. Η φιλοσοφία είναι επίσης ο λογικός θεματοφύλακας της κατηγορίας της Αλή-

θειας. Και πρωτίστως της ιδιότητας της. Αυτό που την εξειδικεύει είναι η κενότητα της. Η Αλήθεια δεν πληρούται με αντικειμενότητα περιεχόμενα. Που σημαίνει ότι δεν ταυτίζεται με φράσεις αναφερόμενες σ' ένα αντικείμενο και συστατικές της γνώσης του. Η φιλοσοφία είναι απεξαντικειμενισμένη. Απεξαρτημένη από την έννοια του αντικειμένου και την αναφορική γνώση που αποσκοπεί να θηρεύσει τις ιδιότητές του. Δεν αποτελεί τον μαγνητικό βορρά μιας επιστημολογικής πυξίδας που υπαγορεύει τη γνωστική πρόσβαση στο αντικείμενο (objet) γνώσης. Ο Μπαντιού υιοθετεί και προσεπικυρώνει τη λακανική διάδευση ανάμεσα σε Αλήθεια και Ίνωση, *vérité* και *savoir*. Είναι αλήθεια ότι ελλείπει αυτής της οριοθεσίας πολλοί μαρξιστές στοχαστές αναλόγησαν στη σύσταση μιας επιστημολογίας της γνώσης που θα λειτουργούσε ως ο Άλλος της εγγύησης, εκκοσμιευμένος καρτεσιανός Θεός των αληθειών. Οι αγγλοσάξονες με τον αμειλίχτο λογικό θετικισμό τους, την επαληθευοκρατία τους και τις πολλαπλές παραφουάδες της, τα καταφέρνουν σαφώς καλύτερα. Αυτό που προσέρχεται στο φιλόξενο κενό της Αλήθειας δεν είναι το νόημα της εμπειρίας, το υποκειμενικό αποτύπωμα της μυσταγωγικής επιφοίτησης ή κάτι που έχει υπόσταση αντικείμενο, αλλά η πολλαπλότητα των αληθειών. Για την ακρίβεια, εκεί διακηρύσσεται ότι «υπάρχουν αλήθειες» κι εκεί διατυπώνεται η ομότιπη συνδυατότητά τους. Από τι υπαγορεύεται το αίτημα αποσαφήνισης της συνδυατότητάς τους; Από την ετερογένεια των τόπων όπου κατανέμεται η πολλαπλότητά τους. Αυτοί οι τόποι στοιχειοθετούνται από τις λεγόμενες «γενολογικές διαδικασίες».

Ως γνωστόν, ο Μπαντιού διακρίνει

Ο φιλόσοφος της

τέσσερα είδη διαδικασιών που λειτουργούν ως μήτρες παραγωγής αληθειών. Αλήθειες παράγει η επιστήμη, η πολιτική, η τέχνη και ο έρωτας - ως διυποκειμενική επαλήθευση της διαφοράς των φύλων. Αποτελούν τους όρους, ή συνθήκες, της φιλοσοφίας, η πράξη της οποίας συνίσταται στη συνλήψή τους.

Η επιτελεστική συναρμογή της Αλήθειας

Ως εγχειρήμα η Αλήθεια προσφεύγει στη διπλή μήτιδα του επιχειρήματος και της οριοθεσίας. Κατά συνέπεια, η οικονομία του λόγου της δεν είναι μονοδιάστατη. Η επιχειρηματολογική συνιστώσα της δισκελούς στοιχειώσεως της ευθυγραμμίζεται με το υπόδειγμα της σημαίνουσας αλυσίδας. Συναρμολογεί ορισμούς, συναγωγές, διαλεκτικές υπερβάσεις, αποδεικτικά τεχνάσματα και καθοδηγεί αυτή την παραγωγική επιχειρημάτων προς ένα είδος συμπερασματικής κεφαλοποίησης. Ο Μπαντιού παρατηρεί με ευθύτητα ότι η ρητορική της απόδειξης στο εσωτερικό της φιλοσοφίας συδέποτε παράγει ένα φιλοσοφικό θεώρημα. Το κεφάλαιο των συμπερασμάτων της παραμένει λευκό. Ο φιλοσοφικός λόγος και ο αποδεικτικός ζήλος της ρητορικής του δεν συναντούν τη γνώση παρά στον καθρέφτη της Μίμησης. Θα έλεγα ότι το φιλοσοφικό επιχειρήμα είναι ένα «μίμημα», για να χρησιμοποιήσω τον στρατηγικό όρο του Λακού - Λαμπάρτ. Αυτή η μιμητική αφομοίωση του γνωστικού υποδείγματος προσδίδει στην επιχειρηματολογία του τη στίλβη μιας αξιοπιστίας που παραπλανά και συγκαλύπτει. Παράλληλα όμως συνιστά έμμεση ομολογία ότι δεν είναι παρά μια «μυθοπλασία γνώσης (fiction)». Επιστρατεύοντας μια υποβλητική και εύπλαστη λακανική κατηγορία, ο Μπαντιού δηλώνει συχνά ότι «η Αλήθεια είναι το μη γνωσμένο αυτής της μυθοπλασίας». Εύκολα αφυγκράζεται κανείς στα παρασκήνια αυτής της φράσης ένα θεμελιώδες λακανικό αξίωμα σε ρόλο υποβολέα. «Η Αλήθεια έχει δομή μυθοπλασίας», συνήθισε να επαναλαμβάνει ο Λακάν, και ο Μπαντιού, εμβριθής αναγνώστης του, κατασκευάζει τη φιλοσοφική κατηγορία της Αλήθειας ενσωματώνοντας στο λακανικό αξίωμα μία επιπλέον λακανική έννοια, το μη γνωσμένο (l'in-su), που θεωρώ ότι συμπυκνώνει την ερμηνεία του αξιώματος. Η Αλήθεια είναι ένα μη δομημένο, δεν συμπίπτει ωστόσο με τον μυθοπλαστικό ιστό. Για την ακρίβεια δεν ανήκει καν σ' αυτόν. Η Αλήθεια συμπίπτει με ό,τι εξαιρείται απ' αυτόν. Συμπίπτει με τα διάκενά του. Δεν είναι ένα σημαίνον ή ένας συνδυασμός σημαίνοντων που ανήκει σ' αυτόν, αλλά το ίχνος

μιας έκλειψης. Είναι το «μισό-λόγο» (mi-dire) που η μυθοπλασία του σημαίνοντος αποτυγχάνει να αρθρώσει. Η Αλήθεια βέβαια δεν είναι άναρθρη, δεν είναι αφασική, γιατί μετέχει στη μυθοπλασία του σημαίνοντος, που η βαθμίδα του αποτελεί προϋπόθεσή της. Δεν είναι όμως δηλωτική ή εκδηλωτική. Δεν είναι εξισώσιμη με μια διαπίστωση, μια περιγραφή. Συμπίπτει με το μη γνωσμένο μιας γνώσης που μορφοποιείται στην προστασιακή τοπική του σημαίνοντος. Με το άλλο σκέλος της εγχειρηματικότητας της η Αλήθεια ισορροπεί, ακροβατώντας στο χείλος της μεταφοράς. Επιστρατεύει την ποιητική των πειστικών εικόνων, τη συμβολική φαντασμαγορία, την υποβλητικότητα και την υπνωτιστική σαγήνη των μύθων για να διακόψει την αποδεικτική συνάρθρωση και την πειστική εμβέλεια των επιχειρημάτων, υπαινικισμένη την Αλήθεια όχι ως το μη γνωσμένο μιας συμπερασματικής αλληλουχίας αλλά ως το οριακό σημείο της. Με αυτή την ποιητική μήτιδα, «η Αλήθεια διακόπτει τη διαδοχή και ανακεφαλαιώνεται πέραν του εαυτού της», παρατηρεί ο Μπαντιού. Ανασυνθέτοντας έναν θαύμασιο τίτλο κειμένου του Ντεριντά, η λευκή μυθολογία της μεταφοράς, θα έλεγα ότι η Αλήθεια δηλώνεται εδώ ως το εξοστρακισμένο ίχνος της στο λευκό περιθώριο της καλειδοσκοπικής σημαίνουσας μεταφοράς (ένας διάλογος Μπαντιού - Ντεριντά, μέσω κειμένων, θα ήταν άκρως ενδιαφέρων σ' αυτό το σημείο, ειδικά αν έμπαινε σφήνα το λακανικό ζεύγμα μετωνυμία - μεταφορά, όπου συνδιατάσσονται το συνεχές της διαδοχής και η διακόπτωση υποκατάστασης, δηλαδή οι δύο αρχές σύνθεσης της σημαίνουσας αλυσίδας). Αυτό το εγχειρηματικό σκέλος οδηγεί την Αλήθεια στο κατώφλι της τέχνης, όπου όμως προσέρχεται ως «καλλιτεχνική μυθοπλασία». Εδώ, η Αλήθεια δηλώνεται ως «το άρθρο αυτής της μυθοπλασίας». Ως παράπλευρη επιβεβαίωση της θέσης του Μπαντιού ότι η σαηνευτική παραγωγικότητα της φιλοσοφίας δεν μορφοποιεί έργα - αφού αυτό που προκύπτει είναι επίφαση έργου τέχνης - θα επικαλεστώ τον μακρινό πια απόηχο της επιθανάτιας εκμυστήρευσης του Φουκό, ότι τα έργα του φάνταζαν στα μάτια του ως, καλλιτεχνικά θα έλεγα, «έργα επιστημονικής μυθοπλασίας», science fiction - αυτό δηλαδή που εΐθεται να αποκαλούσε επιστημονική φαντασία. Η φιλοσοφία συνδυάζει λοιπόν το διπλό εφελτήριο μιας γνωστικής και μιας καλλιτεχνικής μυθοπλασίας. Με τη μιμητική δυναμική της γνωστικής μυθοπλασίας συν-θέτει. Για την ακρίβεια, συν-θέτει στην κοινή της μετωνυμίας,

Είδος: Εφημερίδα / Ένθετο: **ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ**
 Ημερομηνία: Παρασκευή, 20-11-2009
 Σελίδα: 6,7,8 (2 από 3)
 Μέγεθος: 3375 cm²
 Μέση κυκλοφορία: 32230
 Επικοινωνία εντύπου: (210) 9296001

Λέξη κλειδί: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

αλήθειας και του συμβάντος

Από τους Δημήτρι Βεργέτι, Φώτη Σιατίτσα, Εφη Γιαννοπούλου

οδηγώντας το σημάδι στον εκβολή του συμπεράσματος. Αξιοποιώντας τις επιφάσεις της καλλιτεχνικής μυθοπλασίας, μετα-θέτει στο υποβλητικό χείλος του μεταφορικού ρήγματος. Μιμούμενη τα τεχνάσματα της Σοφιστικής και την ποιητική έμπνευση, ή το υπόδειγμα των Μαθηματικών και την έγκληση του έργου τέχνης, η Φιλοσοφία κατασκευάζει έναν δισκελί μηχανισμό, ένα είδος λαβίδας με την οποία συναλαμβάνει και ομοθετεί τις ετερότοπα παραγόμενες αλήθειες, δηλαδή την ετερότοπη πολλαπλότητα των αληθειών που κυτταρώνονται στην τέχνη, στην πολιτική, στην επιστήμη, στον έρωτα.

Η έκφραση συνδυνατότητα επαναλαμβάνεται εμφαντικά στα κείμενα του Μπαντιού μ' ένα στρατηγικό όσο και ανιγνιστικό εκτόπισμα. Η Αλήθεια είναι ο τόπος συνδυνατότητας των αληθειών, η μετα-τοπιμένη συστέγασή τους. Οι υπό σύν-λήψη αλήθειες πολιτογραφούνται σ' ένα απροκατάληπτο κατάσχο, φιλόξενο στην εκπομπόμενη συνύπαρξή τους. Αυτό σημαίνει ότι εντόσσονται σ' ένα ιδιότυπο πεδίο που οριοθετείται ως πεδίο συγχρονικής ομοθεσίας, εκτός της ρευστότητας του χρόνου. Σημαίνει επίσης ότι αυτό που διακυβεύεται στο εγγεήριμα της συνδυνατότητας τους είναι η ενότητα της σκέψης - όχι της γνώσης.

Επιγραμματικά, το φιλοσοφικό εγγεήριμα συνυφαίνει μια μυθοπλασία γνώσης και μια καλλιτεχνική μυθοπλασία. Η συγχρονική ομοθεσία των αληθειών αποτελεί ρήξη με τον ιστορικό. Η οξεία πολιτική αίσθηση της ιστορίας και της ιστορικότητας των επί μέρους γίνεσθαι επέτρεψε στον Μπαντιού να χαράξει με ακριβοδικαία αδιαλλαξία τη γραμμή ενός ανοιχτού μετώπου απέναντι στον ιστορικό, και ειδικότερα απέναντι στην πιο επιφανή έκφρασή του, στο μνημειώδες έργο του Χέγκελ στο οποίο δεν έπαψε να απευθύνει διαφωτιστικές ενστάσεις. Γενικότερα, είναι δύσκολο να μην εγκωμιάσουμε τις λαμπρές αναλύσεις του για τον πρωταγωνιστικό ρόλο που έπαιξε ο γερμανικός ρομαντισμός στον καθορισμό της τροχιάς πτώσης της σύγχρονης σκέψης στη δίνη του ιστορικού. Χάρη σ' ένα δευτερογενές πλεονέκτημα της ρήξης του με την αξιωματική του ιστορικότητα, η φιλοσοφική προβληματική του Μπαντιού αποδεικνύεται η πλέον κατάλληλη εξοπλισμένη για να αντιπαρατεθεί στον πρωτεύοντα και χαρακτηριστικό σχετικισμό του μεταμοντέρ-

νου. Η γραμμή του μετώπου απέναντι στον ιστορικό τέμνεται σε πολλά σημεία με το μέτωπο εισβολής της μετανεωτερικότητας. Το μεταμοντέρνο πάντως δεν είναι τέκνο του ιστορικού, αλλά μια εκφυλισμένη εκδοχή του ιστορικού σχετικισμού. Ο Μπαντιού δεν παύει να τονίζει μ' εγκωμιαστική παρηγορία την καταλυτική συμβολή του Λακάν σ' αυτή την αντιπαράθεση, υπενθυμίζοντας τη μαχητική και πολυμέτωπη αντίστασή του τόσο στον σχετικισμό της Αλήθειας και στη συρρίκνωσή της σε μεταβλητή της δομής από τον στρουκτουραλισμό όσο και στη νιστείκη υποβάθμισή της σε διακύβευμα ή παράμετρο των παιγνιδιών εξουσίας.

Η υφαιρετική ρήξη με την παρουσία

Σημειώσαμε ότι η Αλήθεια εγγράφεται στην προβληματική του Μπαντιού υπό καθεστώς εγγεήριματος. Τι συνεπάγεται αυτός ο τρόπος εγγραφής; Η απάντηση δεν είναι προφανής. Συνεπάγεται ότι η Αλήθεια δεν είναι εκκαλυπτική. Η Αλήθεια δεν είναι η θεατρική σκηνή της παρουσίας. Είναι ένα πραξιακό φορέας. Διόλου συμπτωματικά, η Αλήθεια διατηρεί εκλεκτικές συγγένειες με το κενό, όπως ήδη σημειώσαμε. Στο φιλοσοφικό σύστημα του Μπαντιού η Αλήθεια είναι μια κενή κατηγορία. Η Αλήθεια δεν παρουσιάζει. Ο βαθμός μηδέν της παρουσίας είναι το κενό, τυπολόγισμο ως κενό σύνολο. Αντιλαμβάνεται κανείς ότι αυτή η σύλληψη της Αλήθειας εγγράφεται στο επίκεντρο των φιλοσοφικών συζητήσεων που σημάδεψαν τη σκέψη του 20ού αιώνα, και ειδικότερα τέμνει συστηματικά τον κύκλο των ερωτημάτων που άνοιξε ο Χάιντεγκερ με το *Είναι και Χρόνος* και αναηλάφησε ο Ντερντά με λεπταίσθητη δεινότητα. Το χαιντεγκεριανό σημάδιον Unverborghheit συμπυκνώνει όλο τον διφορούμενο απόηχο της μεταφυσικής θέσμωσης της Αλήθειας ως εν εκλείψει εκκολλημένης παρουσίας, ως άρση του πέπλου της λήθης και ως επιφάνιση υπό προθεσμία. Στην υφαιρετική επαναθεμελίωσή της στον Μπαντιού, η Αλήθεια, καθότι κενή, δεν παρουσιάζει τίποτα. Δεν είναι προικισμένη με βάθος, άδηλο, συγκαλυμμένο, εκκαλυπτόμενο. Δεν είναι εκκάλυψη, κάλυκας που ανοίγει στο σημείο μιας οντοδοσίας. Το ίχνος της Αλήθειας δεν συλλέγεται στο πεδίο της οντολογικής επώας, αλλά της συμβαντικής έκλει-

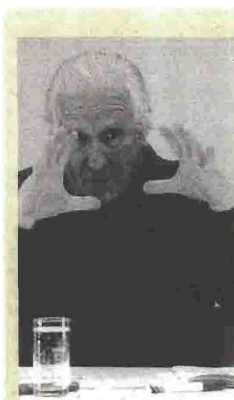
ψης. Η Αλήθεια δεν είναι Αποκαλυπτική. Εκθέτει στο κενό της εγγεήριματικότητάς της την ετυμολογία ότι υπάρχουν αλήθειες και συστεγάζει την ετερότοπη συνδυνατότητά τους. Δεν είναι διόλου ανακριβές να πούμε ότι ο Μπαντιού, μετά τον Λακάν, διασώζει την Αλήθεια, που η ντερινταϊκή ετυμολογία είχε στείλει στο ικρίωμα της μεταφυσικής υποψίας. Γενικότερα ο Μπαντιού περισώζει την Αλήθεια από τη χλεύη του αντιπληρωτικού Γολγοθά, στην οποία την καταδικάσε η νιστείκη φιλοσοφική νεωτερικότητα. Πώς; Ανιχνεύουμε εδώ την πιο νευραλγική και ισοδύστατη εστία της προβληματικής του. Την περισώζει προσφέροντάς της φιλοξενία στην υφαιρετικότητα. Η υφαιρετικότητα είναι το σχήμα αποδόμησης της Αλήθειας ως μεταφυσικής της παρουσίας, το σχήμα απόσβεσης του μεταφυσικά ανατοκίζόμενου χρέους της Αλήθειας απέναντι στην υπό προθεσμία εκκάλυψη. Η «διαδικαστική» άρση, όχι του πέπλου, αλλά της Unverborghheit.

Δημήτρις Βεργέτις
 ψυχναυλτής,
 διευθυντής του περιοδικού *Αλήθεια*

Η Ιδέα του κομμουνισμού

Το κείμενο που ακολουθεί είναι ένα απόσπασμα από το βιβλίο του Α. Μπαντιού *Η κομμουνιστική υπόθεση*, που πρόκειται να κυκλοφορήσει προσεχώς από τις εκδόσεις Πατάκι, στη σειρά *Αλήθεια*. Η προβληματική του θα παρουσιαστεί από τον ίδιο τον Α. Μπαντιού στις 21 Νοεμβρίου, στο πλαίσιο μιας διάλεξης-ανοιχτής συζήτησης, μετά το τέλος των εργασιών ενός διεθνούς συνεδρίου αφιερωμένου στο έργο του, που συνδιοργανώνεται από το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθήνας, το περιοδικό *Αλήθεια* και άλλους φορείς, στις 20 και 21 Νοεμβρίου.

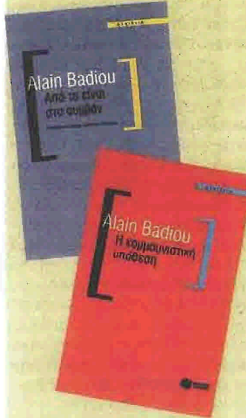
Σε ρήξη με τα πτωματοποιημένα θέσφατα της επιβίονουσας παράδοσης, ο Α. Μπαντιού επιχειρεί εδώ την πιο σύνθετη και πρωτότυπη σύγχρονη επαναθεμελίωση της ιδέας του κομμουνισμού, μετά το πέρας της εποχής των επαναστάσεων και χωρίς να αποστρέφει το βλέμμα του από τα ανιστητικά και ζοφερά ερείπια που άφησαν πίσώ τους «το πάθος του πραγματικού», που χαρακτήριζε τις μεγάλες εμπειρίες του 20ού αιώνα, και η κα-

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Ο Alain Badiou και οι όροι της Φιλοσοφίας (Μαθηματικά, Τέχνη, Πολιτική, Έρωτας)

Στις 20 και 21 Νοεμβρίου 2009, στο αμφιθέατρο του Γαλλικού Ινστιτούτου.

ΕΚΔΗΛΩΣΗ

Αλαίν Μπαντιού Η Ιδέα του κομμουνισμού σήμερα

Σάββατο 21 Νοεμβρίου 2009, ώρα 18.30
 Δίθουσα εκδηλώσεων της ΕΣΗΕΑ (Ακαδημίας 20)

Συνδιοργανωτές:
 Αλήθεια, Θέσεις, Τετράδια Ψυχιατρικής, Η Εποχή

τάρρευση των προμηθειών επαγγελματιών αντεγκλήσεων με την Ιστορία για την απόσπαση του νοσήματός της.

Δ. Βεργέτις

...Ονομάζω «ιδέα» μια αφηρημένη ολοποίηση των τριών πρωταρχικών στοιχείων, μιας διαδικασίας αλήθειας, μιας ιστορικής ένταξης και μιας ατομικής υποκειμενοποίησης. Μπορούμε άμεσα να δώσουμε έναν τυπικό ορισμό της Ιδέας: Ιδέα είναι η υποκειμενοποίηση μιας σχέσης ανάμεσα στην ενικότητα μιας διαδικασίας αλήθειας και σε μια παράσταση της Ιστορίας...

...Η λέξη «κομμουνισμός» δεν μπορεί να είναι ένα αμιγώς πολιτικό όνομα: συνδέει πράγματι, για το άτομο του οποίου στηρίζει την υποκειμενοποίηση, την πολιτική διαδικασία με κάτι άλλο απ' αυτό που είναι η ίδια. Ούτε μπορεί να είναι μια αμιγώς ιστορική λέξη. Πατί χωρίς την πραγματική πολιτική διαδικασία, η οποία θα δούμε πως διαθέτει ένα μη αναγνώσιμο μέτρος ενδοχρονικότητας, η Ιστορία δεν είναι παρά ένας κενός συμβολισμός. Και τέλος, ούτε μπορεί να είναι μια αμιγώς υποκειμενική ή ιδεολογική λέξη. Πατί η υποκειμενοποίηση ενεργεί «ανάμεσα» στην πολιτική και την ιστορία, ανάμεσα στην ενικότητα και την προβολή αυτής της ενικότητας στη συμβολική ολότητα, και χωρίς αυτές τις υλικότητες και αυτούς τους συμβολισμούς δεν μπορεί να αρθρή το καθεστώς μιας απόφασης. Η λέξη «κομμουνισμός» έχει το καθεστώς μιας Ιδέας, πράγμα που σημαίνει ότι, με βάση μια ενσωμάτωση, και άρα εκ των έδρων μιας πολιτικής υποκειμενοποίησης, αυτή η λέξη δηλώνει μια σύνθεση της πολιτικής, της ιστορίας και της ιδεολογίας. Γι' αυτό είναι καλύτερα να την κατανοήσουμε ως εγγεήριμα παρά ως έννοια. (...)

...Θεωρώ πως θα ήταν διαφωτιστικό να τυποποιήσουμε το εγγεήριμα της Ιδέας εν γένει, και τις κομμουνιστικές Ιδέες ιδιαίτερα, στο επίπεδο των τριών βαθμίδων του Υποκειμένου σύμφωνα με τον Λακάν: το πραγματικό, το φαντασιακό και το συμβολικό. Θα θέσουμε κατ' αρχάς πως η ίδια η διαδικασία αλήθειας είναι το πραγματικό στο οποίο στηρίζεται η Ιδέα. Θα συμφωνήσουμε στη συνέχεια πως η Ιστορία δεν έχει παρά μια συμβολική ύπαρξη. Στην πραγματικότητα, δεν θα μπορούσε να εμφανιστεί. Για να εμφανιστεί, πρέπει να ανήκει σ' έναν κόσμο. Αλλά η Ιστο-

Συνέχεια στη σελ. 8

ΑΛΑΙΝ ΜΠΑΝΤΙΟΥ

Συνέντευξη από τη σελ. 7

ρία, ως υποτιθέμενη ολότητα του γίνεσθαι των ανθρώπων, δεν έχει κανέναν κόσμο που να μπορεί να την τοποθετήσει σε μια πραγματική ύπαρξη. Είναι μια εκ των υστέρων αφηγηματική κατασκευή. Θα παραδέχουμε, τέλος, πως η υποκειμενοποίηση, η οποία προβάλλει το πραγματικό στο συμβολικό μιας Ιστορίας, δεν μπορεί παρά να είναι φαντασική, για τον ουσιαστικό λόγο πως κανένα πραγματικό δεν μπορεί να σηματοδοτηθεί συμβολικά ως τέτοιο. Το πραγματικό υπάρχει, σ' έναν καθορισμένο κόσμο, και κάτω από πολύ ιδιαίτερες συνθήκες, στις οποίες θα επανέλθω. Αλλά είναι, όπως το είπα και το επανέλαβε ο Λακάν, μη συμβολιστικό. Δεν μπορούμε, λοιπόν, «πραγματικά» να προβάλουμε το πραγματικό μιας διαδικασίας αλήθειας στην αφηγηματική συμβολική της Ιστορίας. Δεν γίνεται παρά φαντασικά, πράγμα που δεν σημαίνει, καθόλου, πως είναι ανώφελο, αρνητικό, ή δίχως αποτέλεσμα. Αντιθέτως, μόνο μέσα από το εγχείρημα της Ιδέας το άτομο βρίσκεται τα μέσα να συσταθεί «ως Υποκείμενο». Θα υποστηρίξουμε λοιπόν το εξής: η Ιδέα εκθέτει μιαν αλήθεια μέσα από μια μυθοπλαστική δομή. Στην ιδιαίτερη περίπτωση της Ιδέας του κομμουνισμού –εγχειρηματικά αποτελεσματική όταν η εν λόγω αλήθεια είναι μια χειραφετική πολιτική περίοδος– θα πούμε πως η λέξη «κομμουνιστική» εκθέτει αυτή την περίοδο (και άρα τους αγωνιστές αυτής της περιόδου) στη συμβολική τάξη της Ιστορίας. Η ακόμη: η κομμουνιστική Ιδέα είναι ένα φαντασικό εγχείρημα μέσω του οποίου μια ατομική υποκειμενοποίηση προβάλλει ένα θράσυμα πολιτικό πραγματικό στη συμβολική αφήγηση μιας Ιστορίας. ...Είναι σήμερα ουσιώδες να κατανοήσουμε με σαφήνεια ότι το επίθετο «κομμουνιστικό» δεν μπορεί πλέον να χαρακτηρίζει μια πολιτική. Αυτή η άμεση σύνδεση ανάμεσα στο πραγματικό και την Ιδέα παρήγαγε εκφράσεις για τις οποίες χρειάστηκε ένας αιώνας επικών και συνάμα τρομακτικών εμπειριών για να κατανοήσουμε πως ήσαν παράταιρες: εκφράσεις όπως «Κομμουνιστικό Κόμμα» ή «κομμουνιστικό κράτος» – η τελευταία συνιστά ένα οξύμωρον που η έκφραση «σοσιαλιστικό κράτος» επιχειρούσε να αποφυγεί. Μπορούμε να δούμε σε αυτή την άμεση σύνδεση τη μακροχρόνια επίδραση των χεγκελιανών απαρχών του μαρξισμού. Για τον Χέγκελ, πράγματι, η ιστορική έκθεση των πολιτικών δεν είναι μια φαντασική υποκειμενοποίηση, είναι το πραγματικό αυτοπροσώπως. Γιατί το κρίσιμο αξίωμα της διαλεκτικής,

όπως την αντιλαμβάνεται, είναι ότι «το Αληθές είναι το γίνεσθαι του εαυτού του», ή, πράγμα που είναι το ίδιο, «ο Χρόνος είναι το ώδε-είναι της Εννοίας». Εκτοτε, σύμφωνα με τη χεγκελιανή θεωρησιακή κληρονομιά, έχουμε κάθε λόγο να υποθέσουμε ότι η ιστορική εγγραφή, υπό το όνομα «κομμουνισμός», των επαναστατικών πολιτικών περιόδων, ή των ετερόκλητων θραυσμάτων της σπυλωτικής χειραφέτησης, αποκαλύπτει την αλήθειά τους, που είναι η πρόσδεση σύμφωνα με το νόημα της Ιστορίας. Αυτή η λανθάνουσα υπαγωγή των αληθειών στο ιστορικό τους νόημα μας επιτρέπει να μιλούμε «εν αληθεία» για κομμουνιστικές πολιτικές, για κομμουνιστικά κόμματα και αγωνιστές κομμουνιστές. Βλέπουμε όμως σήμερα πως πρέπει να αποφύγουμε αυτήν τη χρήση επιθέτων. Για να την καταπολεμήσω, χρειάστηκε πολλές φορές να δηλώσω ότι η Ιστορία δεν υπάρχει, πράγμα που εναρμόνιζεται με την αντίληψή μου περί αληθειών, δηλαδή πως δεν είναι κανένα νόημα, και κυρίως όχι το νόημα μιας Ιστορίας. Είμαι όμως υποχρεωμένος σήμερα να διασαφηνίσω αυτή την ετυμηγορία. Βεβαίως, δεν υπάρχει κανένα πραγματικό της Ιστορίας, και είναι άρα αληθές, υπερβατολογικά αληθές, ότι αυτή δεν μπορεί να υπάρξει. Το ασυνεχές των κόσμων είναι ο νόμος του φαινομένου, άρα και της ύπαρξης. Οστόσο, αυτό που υπάρχει, υπό τον πραγματικό όρο [condition] της οργανωμένης πολιτικής δράσης, είναι η κομμουνιστική Ιδέα, εγχείρημα που συνδέεται με τη διανοητική υποκειμενοποίηση, και η οποία ενσωματώνει στο ατομικό επίπεδο το πραγματικό, το συμβολικό και το ιδεολογικό. Οφείλουμε να αποκαταστήσουμε αυτή την Ιδέα, απουσιάζοντάς την από κάθε κατηγορηματική χρήση. Οφείλουμε να οσώσουμε την Ιδέα, αλλά επίσης να απελευθερώσουμε το πραγματικό από κάθε άμεση σύμφυση μαζί της. Δεν μπορούν να σηματοδοτηθούν από την κομμουνιστική Ιδέα, ως δυναμική δύναμη του γίνεσθαι-Υποκείμενο των ατόμων, παρά μόνον πολιτικές των οποίων θα είναι τελικά παράλογο να πούμε ότι είναι κομμουνιστικές. Πρέπει, λοιπόν, να αρχίσουμε από τις αλήθειες, από το πολιτικό πραγματικό, για να ταυτοποιήσουμε την Ιδέα σύμφωνα με

τις τρεις διαστάσεις του εγχειρήματος της: πραγματικό-πολιτικό, συμβολικό-Ιστορία, φαντασικό-ιδεολογία.

Μετάφραση Φώτης Σιατίτσος

Το συμβάν ως επέκεινα-του-είναι¹

Αν υποθέσουμε ότι τα Μαθηματικά είναι η σκέψη του είναι ως είναι [...] τότε πού είναι το προσίδιον πεδίο της φιλοσοφίας; Έχουμε δει, βέβαια, πως στη φιλοσοφία ανήκει η αρμοδιότητα να ταυτοποιήσει την οντολογική κλίση των μαθηματικών. Εκτός από σπάνιες στιγμές «κρίσης», τα μαθηματικά σκέφτονται το είναι, ωστόσο δεν συνιστούν σκέψη περί της μαθηματικής σκέψης. [...] Εναπόκειται λοιπόν στη φιλοσοφία να διατυπώσει και να νομιμοποιήσει την εξίσωση: μαθηματικά = οντολογία και έτσι, η φιλοσοφία απελευθερώνεται η ίδια από το φαινομενικά υψηλότερο λειτουργήμα της: δηλώνει πως δεν εναπόκειται σ' αυτήν να σκέφτεται το είναι ως είναι. Πράγματι, αυτή η κίνηση μέσω της οποίας η φιλοσοφία προσδιορίζει την ταυτότητα των συνθηκών της, αποκαθάρζεται απ' αυτό που δεν της ανήκει, οργανώνει όλη την ιστορία της φιλοσοφίας. Απελευθερώθηκε –ή απαλλάχτηκε– από τη φυσική, από την κοσμολογία, από την πολιτική, και από πολλά άλλα. Το σημαντικό είναι να απαλλαγεί από την οντολογία *stricto sensu*. Οστόσο αυτό το καθήκον είναι περίπλοκο, διότι εμπειρείται έναν αναστοχαστικό και όχι επιστημολογικό διάπλοστο των

πραγματικών μαθηματικών. [...] Από μια άλλη πλευρά, ανοίγεται το τεράστιο ζήτημα αυτού που υφαιρείται από τον οντολογικό καθορισμό. Το ζήτημα αυτού που δεν είναι το είναι ως είναι. Διότι ο υφαιρείτος νόμος είναι άτεγκτος: αν η πραγματική οντολογία διευθετείται ως μαθηματικά παρακάμπτοντας τον κανόνα του ενός, πρέπει επίσης, εκτός κι αν επαναφέρουμε συνολικά αυτό τον κανόνα, να υπάρχει ένα σημείο όπου το οντολογικό, ήτοι το μαθηματικό, πεδίο να απο-ολοποιείται ή να παραμένει σε αδιέξοδο. Αυτό το σημείο το έχω ονομάσει *συμβάν*. Μπορούμε λοιπόν να πούμε ότι πέραν της αναγνώρισης, που πρέπει αδιάκοπα να επανεπιχειρείται, της πραγματικής οντολογίας, η φιλοσοφία είναι επίσης, και αναμφίβολα πρωτίστως, γενική θεωρία του συμβάντος. Δηλαδή θεωρία αυτού που υφαιρείται από την οντολογική υφαίρεση. Η θεωρία του προσίδιου αδύνατου των μαθηματικών. Θα πούμε επίσης ότι στον βαθμό που η μαθηματική επιστήμη επιβεβαιώνεται ως σκέψη του είναι ως τέτοιο, η θεωρία του συμβάντος στοχεύει στον καθορισμό ενός επέκεινα-του-είναι. Αλλά σε αυτό το σημείο τίθεται ένα μοναδικό πρόβλημα, το οποίο οριοθετεί, νομίζω, τη δική μου θέση από τη θέση του Deleuze, για παράδειγμα. Το ζήτημα είναι πράγματι το ακόλουθο: Αν δεχτούμε ότι το συμβάν είναι αυτό ακριβώς μέσω του οποίου διασφαλίζουμε ότι δεν είναι τα πάντα μαθηματικοποιήσιμα, πρέπει λοιπόν, ή δεν πρέπει, να συναγάγουμε το συμπέρασμα ότι το πολλαπλό είναι εγγενώς ετερογενές; Διότι η σκέψη ότι το συμβάν συνιστά σημείο ρήξης σε σχέση με το είναι –ή αυτό που αποκαλώ δομή του επέκεινα-του-είναι– δεν μας απαλλάσσει από την υποχρέωση να σκεφτούμε το είναι του ίδιου του συμβάντος. Το είναι του επέκεινα-του-είναι. Αυτό το είναι του συμβάντος απαιτεί μια θεωρία του πολλαπλού ετερογενή ως προς εκείνη που δικαιολογεί το είναι ως είναι; Αυτή είναι κατά τη γνώμη μου η θέση του Deleuze. Για να σκεφτούμε τη συμβαντική πτυχή, απαιτείται μια πρωταρχικά διπλή θεωρία των πολλαπλοτήτων, μια θεωρία κληρονομημένη από τη θεωρία του Bergson. Οι εκτατικές και αριθμητικές πολλαπλότητες οφείλουν να διακρίνονται από τις εντατικές ή ποιοτικές πολλαπλότητες. Ενα συμβάν είναι πάντα η απόκλιση

μεταξύ δύο ετερογενών πολλαπλοτήτων. Αυτό που συμβαίνει οχηματίζει πτυχή, αν μπορούμε να το πούμε έτσι, ανάμεσα στο εκτατικό ανάπτυγμα και το εντατικό συνεχές. Από την πλευρά μου, υποστηρίζω αντιθέτως ότι η πολλαπλότητα είναι αξιωματικά ομογενής. Πρέπει λοιπόν να εξηγήσω το είναι του συμβάντος ταυτοχρόνως ως ρήξη του νόμου των αναπεπυγμένων πολλαπλοτήτων, και ως ομογενές ως προς αυτόν το νόμο. Αυτό περνά μέσα από την εγκατάλειψη ενός αξιωματού: ένα συμβάν δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα σύνολο, ή ένα πολλαπλό, αλλά η ανανύσθη του, η αναπληρωτική επιπρόσθεσή του υφαιρούν ένα από τα αξιώματα του πολλαπλού, δηλαδή το αξίωμα της θεμελίωσης. Αυτό, αν το πάρουμε κατά γράμμα, σημαίνει ότι ένα συμβάν είναι κυριολεκτικά ένα α-θεμελιώτο πολλαπλό. Αυτή ακριβώς η εγκατάλειψη θεμελιού το καθιστά ένα αμιγώς τυχαίο αναπλήρωμα στην κατάσταση ως πολλαπλότητα ως προς την οποία αποτελεί συμβάν. Αν έτσι έχουν τα πράγματα, το γενικό ζήτημα, πάνω στο οποίο αντιπαρετέθηκαμε εκτενώς ο Deleuze και εγώ, δηλαδή το καθέσθως του συμβάντος σε σχέση με την οντολογία του πολλαπλού, καθώς και με ποιο τρόπο θα αποφύγουμε να επανεισάγουμε την ισχύ του ενός στο σημείο εκείνο όπου ο νόμος του πολλαπλού καθίσταται ανίχνυρος, είναι κατά τη γνώμη μου το κύριο ζήτημα κάθε σύγχρονης φιλοσοφίας. Εξάλλου βρίσκεται προδιαμορφωμένο στον Heidegger στο πέρασμα από το Sein στο Ereignis –ή, για να πάρουμε μια αντίθετη καταγραφή, βρίσκειτα επισήμως στον Λακάν, εξ ολοκλήρου επενδεδυμένο στον στοχασμό της αναλυτικής πράξης ως έκλειψης της αλήθειας μεταξύ μιας καθ' υπόθεσιν γνώσης και μιας μεταβιβάσιμης γνώσης, μεταξύ της ερμηνείας και του μαθήματος. Αλλά είναι επίσης και ένα κρίσιμο πρόβλημα για τον Nietzsche: Αν επρόκειτο να σπάσουμε στα δύο την ιστορία του κόσμου, ποια είναι, στο επίπεδο της απόλυτης κατάφασης της ζωής, η στοχασίμη αρχή μιας τέτοιας ρωγμής; Είναι επίσης το κεντρικό πρόβλημα για τον Wittgenstein: Πώς η πράξη μάς ανοίγει μια σιωπηλή πρόσβαση στο «μυστικιστικό στοιχείο», δηλαδή στην ηθική και στην αισθητική, αν το νόημα είναι πάντοτε αιχμάλωτο μιας πρότασης; [...]

Μετάφραση Εφη Γιαννοπούλου

1. Α. Μπαντιού Από το Είναι στο Συμβάν, σειρά Αληθεία, εκδ. Πατάκη, Ευχαριστώ την Άννα Πατάκη για την άδεια προδημοσίευσης.

